

Aan: het College van Dijkgraaf en Heemraden
Van: fractie Water Natuurlijk
Betreft: Advies veiligheidsmaaien
25 juli 2019

Geacht College,

Ook dit jaar is het waterschap Hollandse Delta begin mei gestart met het zogenaamde veiligheidsmaaien. Dit houdt in dat van ruim 3000 kilometer berm een strook langs de rijbaan wordt gemaaid. In de uitvoeringspraktijk wordt dit vaak ruim genomen en wordt een volledig dijktaud gemaaid en zelfs worden door een natuurorganisatie beheerde bloemdijken kapot gemaaid. Via verschillende kanalen zijn bij de fractie Water Natuurlijk dan ook dit jaar weer vele vragen en klachten binnen gekomen.

Verlies aan biodiversiteit

Een dergelijke vroege maaibeurt is nadelig voor biodiversiteit. Bloeiende planten sneuvelen waardoor een voedselbron voor bestuivende insecten wegvalt. Insecten, spinnen en andere dieren die zich voortplanten zetten vaak eieren af op planten. Met de maaibeurt wordt in de gemaaide strook een generatie eieren, rupsen, poppen etc. vernietigd. Veelal wordt gewerkt met een klepelmaaier waarbij alles kapotgeslagen en vermalen wordt, waarna het maaisel ter plekke achterblijft.

Het maaisel composteert, waardoor mineralen zoals stikstof ophopen in de bodem. Hierdoor gaan de leefomstandigheden voor graslandplanten, die in de bermen thuishoren, verloren. Het aantal bloeiende planten vermindert stelselmatig en ruigte met brandnetel en kleeftkruid krijgt de overhand. Dit ten koste van de biodiversiteit. Verlies aan biodiversiteit is een van de grootste problemen van deze tijd en we zouden als waterschap zoveel als mogelijk aan herstel van biodiversiteit moeten werken.

Wettelijke ondergrens

Als het gaat om de zorg voor biodiversiteit, wordt de absolute ondergrens gevormd door de wet. Sinds 1 januari 2017 geldt hiervoor de Wet Natuurbescherming. In artikel 1.11 van Wet Natuurbescherming is de zorgplicht opgenomen voor in het wild levende dieren en planten en hun directe leefomgeving. Het uitgangspunt van de zorgplicht is dat iedereen alle handelingen achterwege laat, die nadelige gevolgen kunnen hebben voor alle in het wild levende planten en dieren en hun directe leefomgeving. Vanuit deze zorgplicht dient iedereen dus 'voldoende zorg' in acht te nemen voor **alle** in het wild voorkomende planten en dieren (**en dus niet alleen de beschermde**) en hun leefomgeving.

De Memorie van Toelichting bij de wet geeft aan dat de handeling alleen kan worden uitgevoerd als het niet-uitvoeren van werkzaamheden redelijkerwijs niet kan worden gevergd. In dat geval zullen wel alle redelijke, noodzakelijke maatregelen genomen moeten zijn om mogelijk nadelige gevolgen te voorkomen. Als nadelige gevolgen toch niet zijn te voorkomen, moet men volgens artikel 1.11 maatregelen treffen om deze gevolgen zoveel mogelijk te beperken of, als schade toch is opgetreden, deze ongedaan te maken.

Om aan de zorgplicht te voldoen moeten we dus goed op de hoogte zijn van de aanwezige natuurwaarden, de kwetsbaarheid ervan en de mogelijke gevolgen van ons handelen.

De algemene zorgplicht geldt voor alle in ons land van nature voorkomende planten en diersoorten. Een aantal soorten kent een specifieke juridische bescherming, zoals bijvoorbeeld de vogels. Nadelige handelingen zijn dan verboden. Voor uit te voeren werkzaamheden is dan een ontheffing of vrijstelling nodig.

Als voor het zogenoemde bestendig beheer gewerkt wordt volgens de Gedragscode Wet Natuurbescherming voor de waterschappen, dan vervangt dit de ontheffing of vrijstelling. Dit is dus alleen relevant als in de bermen juridisch beschermde soorten voorkomen.

Die nieuwe gedragscode is op 22 januari 2019 door de Minister goedgekeurd. Voordat de gedragscode door ons waterschap kan worden gebruikt, is er naar onze mening nog een reeks van

activiteiten nodig, zoals vaststelling door het bestuur, integratie in beleid, uitvoeringsplannen, bestekken, instructie van personeel en opdrachtnemers etc.

Verkeersveiligheid

Het zogenaamde veiligheidsmaaïen is nadelig voor de aanwezige planten en dieren en dient dus volgens de wet achterwege te worden gelaten, tenzij dat achterwege laten in redelijkheid niet kan worden gevergd. Dat betekent dus dat een ander aantoonbaar belang zwaarder moet wegen dan het verlies aan biodiversiteit.

Het waterschap heeft nooit enige onderbouwing van de noodzaak op het vlak van verkeersveiligheid geleverd. Diverse rechtsvoorgangers van het waterschap Hollandse Delta beperkten het veiligheidsmaaïen tot plekken waar het uitzicht op kruisend verkeer belemmerd werd. Op verschillende plekken in het gebied gaan wegen van het waterschap over in gemeentewegen. Sommige gemeenten voeren geen vroege maaibeurt uit. Voor zover wij weten levert dat geen problemen op.

Een zoektocht op internet naar onderzoek van de relatie tussen een langere vegetatie in de berm en de verkeersveiligheid leverde ons geen onderbouwing van het beleid van het waterschap op. Mogelijk wel van het tegendeel.

Het rapport "Naar een checklist voor geloofwaardige snelheidslimieten" van de Stichting Wetenschappelijk Onderzoek Verkeersveiligheid bevat aanwijzingen dat een langere vegetatie in de berm positief is voor de verkeersveiligheid. <https://www.swov.nl/file/15831/download?token=P7SOZF9N>

Het rapport brengt "vertragers en versnellers" in beeld ten opzicht van de rijsnelheid. Wij gaan er van uit dat een lagere snelheid en grotere veiligheid oplevert. Een gesloten en onoverzichtelijke wegomgeving geldt als een vertrager. Dat geldt ook voor een smalle weg en een meer opgaande vegetatie naast de rijbaan versmalt in de beleving van de weggebruiker de weg.

Conclusie

Onze conclusie is, dat:

1. De vroege maaibeurt van alle bermen van het waterschap nadelig is voor planten en dieren en bijdraagt aan het verlies aan biodiversiteit.
2. Deze maaibeurt niet of nauwelijks bijdraagt aan de verkeersveiligheid en mogelijk zelfs het tegenovergestelde effect heeft.
3. Deze maaibeurt waarschijnlijk in strijd is met de zorgplicht zoals gesteld in artikel 1.11 van de Wet Natuurbescherming. Dit kan alleen door een rechter definitief worden vastgesteld.

De politieke conclusie is: Op het moment dat we de burger moeten uitleggen dat meer geld nodig is om een onderhoudsachterstand van onze assets in te halen, is het niet te verkopen dat we tegelijkertijd werk doen dat onnodig, kostbaar en schadelijk is.

Advies

Water Natuurlijk adviseert het College van Dijkgraaf en Heemraden het volgende:

1. Schaf de vroege maaibeurt van alle bermen af en beperk het veiligheidsmaaïen tot plekken waar het uitzicht op kruisend verkeer in het geding is.
2. Besteedt het vrijgekomen budget aan herstel van biodiversiteit door verdere uitbreiding van het areaal aan ecologisch beheerde bermen.
3. Sluit, in navolging van onder meer zes andere waterschappen aan bij het nationale Deltaplan Biodiversiteitsherstel. Dat kan door te werken volgens het keurmerk "Kleurkeur".

Onderwerp: Advies veiligheidsmaaien / toezenden collegestandpunt

Van: Bestuur WSHD

Verzonden: donderdag 5 september 2019 18:26

Aan: 'Anne Mollema WSHD' <a.mollema.1@kpnmail.nl>; Anne Mollema <a.mollema@wshd.nl>

CC: Bestuur WSHD <bestuur@wshd.nl>; Petra van Nes - de Man <P.vanNes-deMan@wshd.nl>; Eric Jongmans <E.Jongmans@wshd.nl>; Div <div@wshd.nl>

Onderwerp: RE: Advies veiligheidsmaaien / toezenden collegestandpunt

Geachte heer Mollema/Beste Anne,

Namens het college van dijkgraaf en heemraden doe ik u bijgaand het collegestandpunt (voorstel en besluit inclusief bijlagen) toekomen over 'Veiligheidsmaaien', zoals door het college vastgesteld in zijn vergadering van 27 augustus jl.

Het betreft de reactie op het advies van uw fractie van 25 juli jl. over Veiligheidsmaaien.

Met vriendelijke groet,
Heiltje Duijster

Commissiesecretaris | **waterschap Hollandse Delta** |
Handelsweg 100, 2988 DC | Postbus 4103, 2980 GC Ridderkerk |

Van: Anne Mollema WSHD <a.mollema.1@kpnmail.nl>

Verzonden: dinsdag 30 juli 2019 21:52

Aan: Bestuur WSHD <bestuur@wshd.nl>

CC: Anne Mollema <A.Mollema@wshd.nl>; Reyer Lucas <R.Lucas@wshd.nl>; Claudia Fousert - Poeder <C.Fousert-Poeder@wshd.nl>; Joost Kievit <J.Kievit@wshd.nl>; Arina Zeelenberg <A.Zeelenberg@wshd.nl>; Ies Klok <I.Klok@wshd.nl>

Onderwerp: Advies veiligheidsmaaien

Geacht bestuur,

In de bijlage vindt u een advies van de fractie Water Natuurlijk over veiligheidsmaaien

Met vriendelijke groet,

Anne Mollema
Water Natuurlijk Hollandse Delta
Fractievoorzitter

Twitter: @MollemaWater

Facebook: waternatuurlijk.hd

<https://www.linkedin.com/in/anne-mollema-3a1313a5/>

<College voorstel en besluit 27 augustus veiligheidsmaaien.pdf>

Aan college van dijkgraaf en heemraden

Veiligheidsmaaien

Verantwoordelijk portefeuillehouder	Nes - de Man, P.J. van
Aard voorstel	Besluitvormend voorstel
Steller+afdeling steller	Mark van Galen RA
Bijlagen	5

Voorstel geparafeerd door	Naam	Paraaf	Datum
Afdelingshoofd steller	Roland Vissers	Akkoord	19-08-2019

Voorstel behandeld door	Datum
College Dijkgraaf en Heemraden	27 augustus 2019

Bijlagen:

Voorstel: Voorstel_11170.docx

Bijlage: Gedragscode-Wet-natuurbescherming-voor-waterschappen-2019

Bijlage: Kleurkeur 2019

Bijlage: D&H-voorstel verbinden gedragscode WNB 2019

Overig: Vragen Water Natuurlijk - advies veiligheidsmaaien

Stukken ter inzage:

Onderwerp: Toepassing veiligheidsmaaien wegbermen

Babsnummer: 11170

1. Gevraagd besluit

1. Kennis te nemen van de vragen van de fractie Water Natuurlijk over het veiligheidsmaaien;
2. Het bestaande maairegime vooralsnog in stand te houden;
3. Bij de uitwerking van het Groenbeleidsplan de toepassing van de Kleurkeur-richtlijn te overwegen.

2. Probleemstelling - context

De fractie Water Natuurlijk heeft schriftelijk aandacht gevraagd voor de wijze van het maaien van de wegbermen. Specifiek wordt aandacht gevraagd voor de toepassing van het veiligheidsmaaien. Daarbij wordt gesproken over verlies aan biodiversiteit, de te hanteren wetgeving en de mogelijke effecten op de verkeersveiligheid.

3. Beoogd effect en argumenten

- Huidig maairegime

De verkeersveiligheidsstrook langs alle wegen en fietspaden wordt in het groeiseizoen regelmatig gemaaid. Uitgangspunt is dat het gras hierbij niet hoger mag worden dan 0,50 meter. Dit resulteert in ca. 3 maaibeurten die specifiek gericht zijn op het grasgewas in de verkeersveiligheidsstrook. Bij brede wegbermen vallen twee van deze maaibeurten samen met het maaiwerk van de gehele wegberm in de zomer en het najaar (uitgezonderd de ecologisch beheerde bermen).

- Noodzaak verkeersveiligheidsmaaien

De strook direct gelegen langs de wegconstructie vormt een wezenlijk onderdeel van de weg. Aan dit gedeelte van de berm worden vanuit verkeerstechnisch oogpunt eisen gesteld (Handboek Wegontwerp, CROW). Deze verkeerstechnische eisen staan een belangrijk deel in direct verband met de verkeersveiligheid. De berm moet ruimte bieden aan voertuigen die om welke reden dan ook van de rijbaan raken (redresseerruimte). Het maairegime moet hier op worden afgestemd. Daarnaast zorgt hoger gras voor obstakelvrees waardoor weggebruikers geen gebruik durven te maken van de berm en juist meer op het midden van de rijbaan gaan rijden. De verkeersveiligheid kan hierdoor in gevaar komen.

Verder kan ook de afwatering van de weg in het geding komen.

Mede ook daarom is in de Kleurkeur-richtlijn sprake van een 'bebakeningsstrook: strook in begroeide berm, direct grenzend aan de verharding welke intensiever wordt onderhouden ten einde te zorgen voor een goede afvoer van water van het wegdek en een goed zicht op beboddingen en bewegwijzering (IMBOR/CROW).'

- Verlies aan biodiversiteit

De huidige werkwijze wordt al geruime tijd gehanteerd. Daarmee is in de meeste verkeersveiligheidsstroken sprake van veel voedingsstoffen en/of het berijden van de berm. Daardoor komen er nauwelijks bijzondere planten voor. Ook zullen hierdoor op deze locaties geen vogels gaan nestelen.

Van 'verlies aan biodiversiteit' is dan ook nauwelijks sprake. Ontwikkelen ervan is echter ook, gelet op de vereisten met betrekking tot de verkeersveiligheid, niet mogelijk.

Dat de 'uitvoeringspraktijk vaak ruim wordt genomen' wordt vanuit het waterschap niet herkend. De opgaven voor de aannemers zijn digitaal vastgelegd. Wel kan in latere rondes sprake zijn van stekelmaaibeurten. Ook komt het voor dat particulieren stroken maaien.

Overigens wordt langs ecologische zones (bredere bermen die ecologisch worden beheerd) en op primaire keringen de verkeersveiligheidsstrook gemaaid en het maaisel afgevoerd.

- **Wettelijke ondergrens:**

Zoals hiervoor reeds aangegeven wordt het maaien van de verkeersveiligheidsbermen al langere tijd uitgevoerd. Daarmee is enerzijds sprake van 'bestendig beheer en onderhoud'. Anderzijds is de kans op het voorkomen van bijzondere soorten hierdoor zeer klein te noemen. Daarnaast is het, zoals ook in de nieuwe gedragscode is opgenomen, niet waarschijnlijk dat in wegbermen die minder dan 2 meter breed zijn broedende vogels voorkomen.

Het college van dijkgraaf en heemraden heeft zich in de vergadering van 19 maart 2019 verbonden aan de Gedragscode Wet Natuurbescherming voor Waterschappen (onderdeel 'Bestendig beheer en onderhoud' uit januari 2019). Handelen volgens de gedragscode is overigens enkel vereist op plaatsen waar juridisch beschermde soorten voorkomen, dat wil zeggen, waar zonder de gedragscode een ontheffing zou moeten worden aangevraagd. Op andere plaatsen is alleen de algemene zorgplicht van toepassing.

- **Verkeersveiligheid**

Uit de hiervoor genoemde richtlijnen van het CROW alsook de Kleurkeur-richtlijn wordt de inrichting en het beheer en onderhoud van de wegberm gekoppeld aan de verkeersveiligheid. In het Wegenbeheerprogramma 2016 – 2021 alsook het Algemeen Programma van Eisen voor de Inrichting van Wegen van het waterschap onderschrijft het waterschap de toepassing van de CROW-richtlijnen voor de inrichting van de wegen.

In gemeenten is (binnen de bebouwde kom) vaak sprake van een andere inrichting. Met name het toepassen van trottoirbanden maakt dat de berm niet als redresseerruimte kan worden gebruikt.

De door de SWOV genoemde relatie tussen beplanting en de verkeersveiligheid wordt door het waterschap op sommige plekken ook toegepast. Het gaat daarbij vaak om het aanbrengen van hagen en/of bosplantsoen. Die beplanting staat dan overigens op ruime afstand van de rijbaan. Verder heeft dergelijke beplanting het voordeel dat deze het gehele jaar door zorgt voor de 'gesloten wegomgeving' terwijl dit bij bermen die worden gemaaid niet het geval is.

4. Kernboodschap

Het waterschap maait ten behoeve van de verkeersveiligheid langs de wegen meerdere malen per jaar een strook van ca. 1,5 meter. Deze werkzaamheden passen binnen CROW-richtlijnen en de Gedragscode Wet Natuurbescherming voor Waterschappen.

5. Regelgeving en beleid

De Gedragscode Wet Natuurbescherming voor Waterschappen is door het waterschap onderschreven.

6. Historie – eerdere besluitvorming

In 2009 zijn de kaders voor de uitvoering van het maaionderhoud in het door het algemeen bestuur vastgestelde Waterbeheerplan nogmaals bevestigd. Daarnaast is in 2014 een meerjarenonderhoudsplan Maaien opgesteld. De beleidsmatige uitgangspunten uit dit plan zijn verankerd in de meerjarenbegroting vanaf 2014 en verder. Het maaien van de verkeersveiligheidsstrook is hiervan een onderdeel.

7. Financiën

Geen consequenties.

8. Duurzaamheid

Geen consequenties.

9. Alternatieven

Het in het vervolg volledig maaien en afvoeren (in plaats van klepelen) van de verkeersveiligheidsstroken leidt tot een beter doorgewortelde berm. Dit kan zorgdragen voor een duurzamere wijze van bermbeheer (minder spoorvorming en/of vervuiling van het wegdek). Gelet op de noodzakelijke maaifrequentie zal van een toename van de biodiversiteit geen sprake zijn.

10. Organisatorische en personele consequenties / OR / GO

Geen consequenties.

11. Risico- en beheersmaatregelen

Geen consequenties.

12. Communicatie (in- en extern)

Niet van toepassing.

13. Bekendmaking en vervolgprocedure

Na behandeling in het college van dijkgraaf en heemraden zal de fractie Water Natuurlijk schriftelijk worden geïnformeerd over het standpunt van het college.

14. Bevoegd orgaan

College van dijkgraaf en heemraden.

15. Toelichting / kanttekeningen

Geen bijzonderheden.

16. Bijlagen

- Gedragscode Wet Natuurbescherming voor Waterschappen
- Kleurkeur 2019
- D&H-voorstel 'Verbinden aan de gedragscode Wet Natuurbescherming voor waterschappen'

Vergaderdatum: 27 augustus 2019

Agendapunt :

BESLUIT D&H

ONDERWERP Toepassing veiligheidsmaaien wegbermen

HET COLLEGE VAN DIJKGRAAF EN HEEMRADEN VAN WATERSCHAP HOLLANDSE DELTA;

Gelezen het voorstel van de portefeuillehouder Wegen en Groen;

overwegende dat:

- Maaien van de strook direct gelegen langs de wegconstructie van belang is voor de verkeersveiligheid;
- Dit onderhoud reeds jaren wordt uitgevoerd en daarmee sprake is van bestendig beheer en onderhoud;
- De natuurwaarden van deze stroken beperkt zijn en het gehanteerde maairegime dan ook niet leidt tot onevenredige schade;

gelet op:

- artikel 84 Waterschapswet;
- Handboek Wegontwerp van het CROW;
- Gedragscode Wet Natuurbescherming voor Waterschappen;

BESLUIT:

1. Kennis te nemen van de vragen van de fractie Water Natuurlijk over het veiligheidsmaaien;
2. Het bestaande maairegime vooralsnog in stand te houden;
3. Bij de uitwerking van het Groenbeleidsplan de toepassing van de Kleurkeur-richtlijn te overwegen.

Ridderkerk, 27 augustus 2019

Dijkgraaf en heemraden voornoemd,
secretaris-directeur, dijkgraaf,

drs. H.C. Jongmans MPM

G.J. Doornbos

0	<h2>Inleiding</h2>
	<p>Kleurkeur 2019 (hierna te noemen Kleurkeur) bevat eisen voor het ecologisch beheer van bermen en groenstroken gericht op het in stand houden of verbeteren van de natuurkwaliteit van inheemse flora en fauna in kruidachtige vegetaties.</p> <p>Als uitgangspunt voor het ecologisch beheer van bermen en groenstroken geldt gefaseerd maaien, afvoeren van maaisel, niet klepelen en flexibel aanpassen van moment van uitvoering. Hiertoe stelt de Kleurkeur-deelnemer een beheerplan op voor de looptijd van het bestek, waarin onder andere de te gebruiken beheermethode en het te gebruiken materieel is opgenomen. De kleurkeureisen bestaan verder uit monitoring van de aanwezige flora en fauna en uit vakbekwaamheidseisen aan de medewerkers die het maaiwerk uitvoeren.</p> <p>Kleurkeur omvat daarnaast alle onderdelen uit de beoordelingsrichtlijn Groenvoorziening 2016 die van kracht zijn of kunnen zijn voor de uitwerking van het toepassingsgebied. Deze eisen worden voor de overzichtelijkheid en wegens licenties die rusten op de ISO9001 als bekend verondersteld en hier verder niet vermeld. Kleurkeur volgt de hoofdstuk- en paragraafindeling van de beoordelingsrichtlijn Groenvoorziening 2016. Paragrafen uit deze beoordelingsrichtlijn zonder aanvullende Keurkeureisen komen niet terug in dit document.</p> <p>Bedrijven die Kleurkeur 2019 willen implementeren kunnen zich als Kleurkeur-deelnemer aanmelden bij Groenkeur en worden vermeld op de website www.groenkeur.nl. Bedrijven die zich aanmelden moeten alle eisen uit Kleurkeur implementeren. Op verzoek kunnen zij een oorkonde ontvangen. Aangemelde bedrijven laten zich toetsen door een onafhankelijke certificatie-instelling waarmee Groenkeur een licentieovereenkomst heeft. Deze certificatie-instelling toetst aan de hand van alle gestelde eisen uit Kleurkeur of een bedrijf aan de eisen voldoet.</p>
1	<h2>Onderwerp en toepassingsgebied</h2>
	<p>Kleurkeur specificeert de eisen voor een kwaliteitsmanagementsysteem van een Kleurkeur-deelnemer met als uiteindelijk doel de klanttevredenheid op het thema ecologisch bermbeheer te verhogen.</p>
2	<h2>Normatieve verwijzingen</h2>
	<p>Geen aanvullingen vanuit Kleurkeur</p>
3	<h2>Termen en definities</h2>
	<ul style="list-style-type: none"> • Bebakingsstrook: strook in begroeide berm, direct grenzend aan de verharding welke intensiever wordt onderhouden ten einde te zorgen voor een goede afvoer van water van het wegdek en een goed zicht op bebordingen en bewegwijzering (IMBOR/CROW). • Berm: Een horizontale of licht hellende strook grond langs de aardebaan van een weg, spoordijk, kanaalkant, sloot of dijk, bedoeld voor het onderhoud en de instandhouding van de weg (CROW).

- **Gewasbeschermingsmiddelen:** Verordening Gewasbescherming 1107/2009 hanteert als definitie 'middelen in de vorm waarin zij aan de gebruiker worden geleverd die geheel of gedeeltelijk bestaan uit werkzame stoffen, beschermstoffen of synergisten, en die bestemd zijn voor een van de volgende toepassingen:
 - de bescherming van planten of plantaardige producten tegen alle schadelijke organismen (...)
 - het beïnvloeden van de levensprocessen van planten, zoals het beïnvloeden van hun groei, voor zover het niet gaat om nutritieve stoffen;
 - de bewaring van plantaardige producten (...);
 - de vernietiging van ongewenste planten of delen van planten (...);
 - de beperking of voorkoming van de ongewenste groei van planten (...).
- **Groenstrook:** stuk grond met kruidachtige vegetaties tussen huizen, op bedrijventerreinen of langs vormen van infrastructuur of andere percelen met kruidachtige vegetaties, veelal benoemd in het gemeentelijk groenplan of bestemmingsplan.
- **Inheemse flora en fauna,** soorten die van nature in een bepaald gebied binnen Nederland voorkomen. Op www.nederlandsesoorten.nl is te raadplegen welke soorten in Nederland inheems zijn en welke soorten als exoot bestempeld worden.
- **Klepelen:** de bodem bewerken met behulp van roterende klepels waarmee vegetatie in tegenstelling tot maaien niet wordt afgesneden maar afgeslagen en gekneusd.
- **Kruidachtige vegetatie:** een vegetatie die bestaat uit grassen en kruiden met éénjarige- of meerjarige planten die slechts in zeer geringe mate verhouten, geen secundaire diktegroei vertonen en van nature voorkomen in een gebied. Zie Ecologische flora van Nederland.
- **Maaibeurt:** Iedere keer dat de berm (gefaseerd) gemaaid wordt.
- **Maaisel:** de vegetatie die is afgemaaid in de berm of groenstrook.
- **Meststoffen:** dierlijke meststoffen, ongeacht hun bestemming, en producten die zijn bestemd om:
 - 1°: te worden toegevoegd aan grond of aan een groeimedium en die geheel of gedeeltelijk bestaan uit stoffen, organismen daaronder begrepen, of mengsels van stoffen, die als zodanig kunnen dienen om grond of een groeimedium geschikt of beter geschikt te maken als voedingsbodem voor planten;
 - 2°: te worden gebruikt als groeimedium;
 - 3°: te worden gebruikt als voedsel voor planten of delen van planten, voor zover deze producten niet reeds zijn begrepen onder 1° of 2°;
- **Natuurkwaliteit:** de mate waarin een bijdrage wordt geleverd aan het behoud van de regionale, nationale en internationale biodiversiteit op een zo natuurlijk mogelijke wijze. Een maat die uitdrukt hoe waardevol een bepaald gebied is voor de biodiversiteit, op grond van ondermeer:
 - aantal (wilde) soorten,
 - landelijke en regionale zeldzaamheid van de soorten,
 - aantal individuen of ingenomen oppervlakte van soorten,
 - indicatiewaarde van de soorten,
 - wettelijk beschermde en Rode Lijst-status van soorten.

	<ul style="list-style-type: none"> • Nectarindex: een indexwaarde tussen de 1 en 5 die de potentiële nectarproductie gedurende een jaar aanduidt en die op FLORON online automatisch berekend wordt op basis van de gemeten, lokaal aanwezige bloemen en nectarproductie van deze bloemen in veldcondities. Zie www.floron.nl/bermen. • Slootmaaisel: de vegetatie die van de oever of uit de sloot is verwijderd. <p>De definities van de werkzaamheden aanleg, onderhoud en beheer binnen het toepassingsgebied zijn te herleiden naar de dienovereenkomstig genoemde werkzaamheden in de standaard RAW bepalingen.</p> <p>Voor de definitie van ontwerp wordt verwezen naar ISO 9000:2015. Het ontwerp van groenvoorzieningen omvat zowel het creatieve, functionele als technische ontwerp van werken (of een samenstel daarvan).</p> <p>Onderhoud omvat het geheel van activiteiten dat noodzakelijk is om te bewerkstelligen dat de beoogde gebruiksfunctie en gewenste situatie blijven voldoen aan de daarvoor gestelde eisen.</p> <p>Beheer omvat het (eind)verantwoordelijk zijn en zorgdragen voor het handhaven of bereiken van een vooraf vastgesteld kwaliteitsniveau van het beheerde object of de beheerde functie.</p>
4	<h2>Context van de organisatie</h2>
4.1	<h3>Inzicht in de organisatie en haar context</h3>
	<p>De Kleurkeur-deelnemer moet de strategische richting (missie en visie) van de organisatie vaststellen en documenteren evenals de externe en interne belangrijke punten (issues) die daardoor van belang zijn (contextanalyse).</p> <p>Duurzaamheid en het behoud van biodiversiteit dient onderdeel zijn van de contextanalyse.</p>
4.2	<h3>Inzicht in de behoeften en verwachtingen van belanghebbenden</h3>
	<p>De Kleurkeur-deelnemer moet vaststellen en documenteren welke belanghebbenden relevant zijn en wat de relevante eisen van deze belanghebbenden zijn.</p> <p>Als belanghebbenden gelden onder meer organisaties die zich bezig houden met het instandhouden of verbeteren van de natuurkwaliteit van inheemse flora en fauna in kruidachtige vegetaties.</p>

4.3	Het toepassingsgebied van het kwaliteitsmanagementsysteem vaststellen
	<p>Toepassingsgebied Kleurkeur:</p> <ul style="list-style-type: none"> ecologisch beheer van bermen en groenstroken gericht op het instandhouden of verbeteren van de natuurkwaliteit van inheemse flora en fauna in de kruidachtige vegetaties. <p>OPMERKING: De bebakingsstrook in de berm die vaker wordt gemaaid in het kader van veiligheid valt buiten het toepassingsgebied van het Kleurkeur.</p> <p>De Kleurkeur-deelnemer moet alle eisen van deze beoordelingsrichtlijn toepassen indien deze van toepassing zijn binnen het vastgestelde toepassingsgebied van haar kwaliteitsmanagementsysteem.</p>
4.4	Kwaliteitsmanagementsysteem en de processen ervan
	Gedocumenteerde informatie moet worden onderhouden en bijgehouden voor alle processen binnen de organisatie van de Kleurkeur-deelnemer die nodig zijn voor het kwaliteitsmanagementsysteem.
5	Leiderschap
5.2.1	Het kwaliteitsbeleid vaststellen
	Het kwaliteitsbeleid moet een verbintenis bevatten tot een continue verbetering van de bedrijfsvoering gericht op het instandhouden of verbeteren van de natuurkwaliteit van de inheemse flora en fauna in de kruidachtige vegetaties in bermen en groenstroken.
6	Planning
6.2	Kwaliteitsdoelstellingen en de planning om ze te bereiken
	De kwaliteitsdoelstellingen moeten eveneens doelstellingen bevatten op het gebied van behoud natuurkwaliteit in bermen en groenstroken (zie hiervoor 5.2.1).
7	Ondersteuning
7.1	Middelen
	Kleurkeur vereist de juiste middelen om de biodiversiteit te bevorderen. Deze middelen kunnen per berm of groenstrook verschillen.

7.1.2	Personeel
	De vanuit Kleurkeur vereiste vakbekwaamheden voor de werkzaamheden binnen het toepassingsgebied van de beoordelingsrichtlijn staan vermeld in paragraaf 7.2.
7.1.3	Infrastructuur
	De Kleurkeur-deelnemer moet er zorg voor dragen dat de gebruikte middelen de te beheren bermen en groenstroken niet blijvend kunnen verontreinigen (bijvoorbeeld door gebruiken van biologisch afbreekbare smeermiddelen en olieën).
7.1.6	Kennis binnen de organisatie
	OPMERKING: Het vergaren van actuele vakgerichte kennis binnen de organisatie van de Kleurkeur-deelnemer moet leiden tot het werken volgens de laatste stand van de techniek binnen het toepassingsgebied van Kleurkeur.
7.2	Competentie
	<p>Uitvoerende medewerkers van het beheer en hun direct leidinggevenden moeten bij aanvang van het werken volgens Kleurkeur met goed resultaat een cursus Kleurkeur hebben gevolgd.</p> <p>Uitvoerende medewerkers moeten beschikken over het certificaat Kleurkeur basis en leidinggevenden over het certificaat Kleurkeur gevorderde. De certifiaten zijn vijf jaar geldig waarbij in deze periode tenminste één verdiepende cursus op het gebied van Kleurkeur moet worden gevolgd.</p> <p>Na deelname aan en succesvolle examinering van de cursussen Kleurkeur ontvangt de Kleurkeur-deelnemer een certificaat/pasje dat bij de uitvoer van de werkzaamheden moet kunnen worden getoond.</p> <p>OPMERKING:</p> <p>In de cursus Kleurkeur basis worden de volgende competenties geleerd en getoetst:</p> <ul style="list-style-type: none"> - cursist kent typische flora en fauna in bermen; - cursist kent de uitgangspunten voor ecologisch bermbeheer volgens Kleurkeur; - cursist weet welke beheermethoden inzetbaar zijn voor ecologisch bermbeheer en waarom. <p>In de cursus Kleurkeur gevorderde worden de volgende competenties geleerd en getoetst:</p> <ul style="list-style-type: none"> - cursist kan in verschillende bermsituaties inschatten welk ecologisch beheer noodzakelijk is, waarom en met welke machines dit uitgevoerd dient te worden; - cursist kent de basisprincipes van ecologische monitoring; - cursist kan de resultaten van ecologische monitoring interpreteren en weet op basis van deze resultaten in het beheer te sturen;

	<p>Tijdens de uitvoering van de werkzaamheden binnen het het toepassingsgebied van deze beoordelingsrichtlijn geldt:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Alle medewerkers werken volgens/beschikken minimaal over Wet Natuurbescherming, niveau 1, ook op plaatsen waar dit in de gedragscode niet wordt gevraagd. 2. Op een mailocatie moet minimaal 1 persoon werkzaam zijn die beschikt over het certificaat van de cursus Kleurkeur basis 3. Een groep van meer dan 5 personen moet worden aangestuurd* door een leidinggevende die beschikt over het certificaat van de cursus Kleurkeur gevorderde.. <p>Bij het opstellen van de beheerplannen en het verzorgen vande opstartdag moet een ecooloog betrokken zijn met een afgeronde hbo- of universitaire opleiding, met als zwaartepunt (Nederlandse) ecologie, danwel met een afgeronde mbo-opleiding, met als zwaartepunt de Wet natuurbescherming, soortenherkenning en zorgvuldig handelen ten opzichte van die soorten. De ecooloog moet tevens actief in op het gebied van de monitoring en/of bescherming.</p> <p>De ecologen die binnen Kleurkeur actief zijn moeten één keer per jaar deelnemen aan een interactieve Kleurkeurenkennisdag.</p>
	<p>De Kleurkeur-deelnemer moet jaarlijks een opstartdag organiseren waar alle medewerkers aanwezig zijn die binnen Kleurkeur gaan werken, inclusief eventuele onderaannemers. De ecooloog heeft die dag een belangrijke rol om in de bermen zelf te laten zien wat, waar en waarom moet gebeuren</p> <p>Per kalenderjaar moeten vakbekwaam personeel en overige uitvoerende medewerkers minimaal vier uur per jaar deelnemen aan kennisdeling en training over kennis op gebied van behoud biodiversiteit en kennis over inheemse flora en fauna</p> <p>Aan deze kennisdeling en training kan voldaan worden door het bijwonen van een jaarlijkse startdag</p> <p>Aan de kennisdeling en training kan niet voldaan zijn door het bijwonen van de cursus Kleurkeur.</p>
<h2>8</h2>	<h2>Uitvoering</h2>
<h3>8.1</h3>	<h3>Operationele planning en beheersing</h3>
	<p>De Kleurkeur-deelnemer stemt communicatie af met de opdrachtgever inzake voorlichting aan de belanghebbenden over de wijze van werken met Kleurkeur.</p>

8.2.2	Het vaststellen van de eisen voor producten en diensten
	<p>De Kleurkeur-deelnemer die het beheer in het bestekareaal van Kleurkeur aanneemt, moet zich ervan overtuigen dat de opdrachtgever passende voorbereidingen heeft getroffen om het beheer volgens Kleurkeur te laten uitvoeren. De voorbereidingen van de opdrachtgever moeten blijken uit de verstrekking van informatie over ten minste:</p> <ol style="list-style-type: none"> de gebiedsbeschrijving, inclusief de betreffende beheerdoelen en de gewenste natuurkwaliteit (bijvoorbeeld in shape files aan te leveren), weergegeven op een schaalniveau van maximaal 500 strekkende meter berm; het gewenste monitoringssysteem; de natuurkwaliteit voordat de eerste werkzaamheden starten, weergegeven op een schaalniveau van maximaal 500 strekkende meter berm; de verspreiding en voorkomen van beschermde en andere prioritaire soorten, met exacte locaties aangeduid; Verspreiding en aanwezigheid het kader van de Wet Natuurbescherming zijn aangewezen als invasieve exoten (bijvoorbeeld Aziatische duizendknopen of watercrassula), met exacte locaties aangeduid. <p>Aanvullingen van de opdracht</p> <p>In het geval dat de informatie niet in het kader van de verstrekte opdracht beschikbaar is, moet de Kleurkeur-deelnemer de in de voorgaande paragraaf genoemde informatie (a tot en met e) in de aanbestedingsfase zelf opstellen, documenteren en inhoudelijk afstemmen met de opdrachtgever.</p> <p>In het geval opdrachtgever en Kleurkeur-deelnemer beiden bovengenoemde informatie (a tot en met e niet verstrekken of opstellen, mag de betreffende opdracht niet onder Kleurkeur worden uitgevoerd.</p> <p>Vóór de aanvang van een Kleurkeur project is de Kleurkeur-deelnemer verantwoordelijk voor de uitvoering van de volgende aspecten:</p> <ul style="list-style-type: none"> juistheid van de aangeleverde ecologische data, specifiek voor beschermde (en specifieke doel)soorten afstemming i.o.m. de opdrachtgever met stakeholders over andere relevante aspecten die invloed hebben op de kwaliteit van de berm binnen de invloedssfeer van de opdrachtnemer (slootkantbeheer, grondroerders, etc.) <p>OPMERKING: Het is aan te raden uiterlijk een week voor de werkzaamheden een laatste check uit te voeren op de gemaakte afspraken en voorwaarden met de opdrachtgever</p>
8.2.3	Beoordeling van de eisen voor producten en diensten
	<p>Beheerplan</p> <p>De Kleurkeur-deelnemer draagt voordat de werkzaamheden aanvangen, in afstemming met de opdrachtgever, zorg voor een door de opdrachtgever geaccordeerd beheerplan voor de looptijd van het bestek. In het beheerplan worden ten minste de volgende onderdelen opgenomen:</p> <ul style="list-style-type: none"> de lokaal geldende beheerdoelstellingen, weergegeven op een schaalniveau van maximaal 500 strekkende meter berm

- de historie van het beheer in het bestekareaal
- de (ecologische) uitgangssituatie, een beschrijving van de huidige bermtypen, weergegeven op een schaalniveau van maximaal 500 strekkende meter berm
- de te gebruiken beheermethode en materieel
- tijdstip van uitvoering (maand, week), met marges voor flexibiliteit
- afspraken met de relevante belanghebbenden die van invloed zijn op het beheer en de kwaliteit van de berm
- aanduiding van de fasering
- mate van toegestane insporing
- maximaal toegestane oppervlakte waar sprake mag zijn van bodembeschadiging
- uitzonderingen toepassing gewasbeschermingsmiddelen
- de minimale hoogte van de vegetatie voordat het maaien kan starten, in overleg met de opdrachtgever
- het inzaaien van bermen: de locaties waarop dit eventueel toegepast wordt binnen de contractperiode en de samenstelling van de gebruikte inheemse mengsels
- afspraken over talud- en bermherstel na schade door werkzaamheden van bijvoorbeeld grondroerders, slootkantbeheerders, door ongevallen of door andere incidenten
- afspraken over de door de Kleurkeur-deelnemer en/of opdrachtgever uit te voeren monitoring

Lokale doelstellingen

In afstemming tussen opdrachtgever en Kleurkeur-deelnemer moeten relevante lokale aspecten en belangen worden opgenomen in het beheerplan, die betrekking hebben op de natuurkwaliteit van de bermen en groenstroken of het beheer ervan. De beheerdoelstelling en gewenste natuurkwaliteit worden weergegeven op een schaalniveau van maximaal 500 strekkende meter berm.

Ecologische gegevens

De Kleurkeur-deelnemer draagt zorg voor de actuele informatie over de aanwezigheid van beschermde en prioritaire soorten van het provinciale natuurbeleid.

Afstemming

In het beheerplan moeten de afspraken met de belanghebbenden zijn opgenomen.

OPMERKING:

deze afspraken kunnen betrekking hebben op locatie en tijdstip van opslag van organisch materiaal van geschoonde slootkanten en het omgaan met bestrijding van eikenprocessierups en exoten.

Beheermethode

Bij de uitvoering van maaibeheer in de berm zijn de volgende eisen van kracht:

- Klepelen is niet toegestaan. In uitzonderingsituaties (bijvoorbeeld in het kader van veiligheid) is klepelen beperkt toegestaan mits onderbouwd met argumenten.
- Bij iedere maaibeurt moet tussen 15% tot 30% van de oppervlakte van de vegetatie blijven staan. Deze overstaande delen vegetatie mogen binnen één aansluitende berm of groenstrook maximaal één kilometer uit elkaar liggen. Maximaal 10% van het oppervlak van de overstaande vegetatie mag onder bomen en struiken liggen.
- Voorafgaande aan elke maaibeurt bepaalt een ecooloog ter plaatse welke delen van de vegetatie blijven overstaan. Deze worden duidelijk gemarkeerd of aangeduid in GIS.
- Overstaande delen moeten jaarlijks rouleren door het areaal onder de opdracht.
- Toepassing van sinusbeheer is vrijgesteld van de eis om bij elke maaibeurt 15-30% van het oppervlak van de vegetatie te laten overstaan. In plaats daarvan geldt voor sinusbeheer dat na maaien van het sinuspad maximaal 15% van het oppervlak van de vegetatie gemaaid mag zijn en dat na maaien van de binnenzijde van het sinuspad maximaal 70% van het oppervlak van de vegetatie mag zijn gemaaid.
- Maaisel moet binnen 5 kalenderdagen na de uitvoering van het maaibeheer, beginnend op de dag van uitvoering worden afgevoerd. Dit geldt ook voor restmateriaal van slootbeheer of ander snoeiafval verwijderen.
- Per kalenderjaar mogen in elke berm maximaal twee maaibeurten worden uitgevoerd. In onderbouwde uitzonderingssituaties mag dit worden uitgebreid tot drie maaibeurten.
- In geval van sinusbeheer mogen per kalenderjaar in elke berm maximaal vier maaibeurten worden uitgevoerd, waarbij het maaien van een sinuspad geldt als een maaibeurt.
- De minimale maaivoer bedraagt 5 tot 10 cm boven maaiveld

OPMERKING: Tijdens regen of regenachtig weer dienen maaierwerkzaamheden niet uitgevoerd te worden. Dit voorkomt bodembeschadiging en mortaliteit onder bijvoorbeeld insecten.

OPMERKING: Een lage maaisnelheid beperkt het aantal maaislachtoffers onder zoogdieren en vogels. Daarom wordt aanbevolen om op locaties met hoge begroeiing in de berm de maaisnelheid te beperken tot 10 kilometer per uur.

OPMERKING:
Een wildredder is aanwezig op alle gebruikte machines

Tijdstip van uitvoering

De Kleurkeur-deelnemer bepaalt in welke weken van, de door de opdrachtgever aangegeven periode in het jaar de werkzaamheden moeten worden uitgevoerd.

De Kleurkeur-deelnemer mag in onderstaande situaties afwijken van het maaimoment in het beheersplan mits afgestemd met de opdrachtgever en met redenen omkleed:

- plantensoorten eerder verschijnen dan in het beheerplan is opgenomen, dient het maaimoment naar voren te worden gehaald. (aan te tonen met de natuurkalender)
- plantensoorten later verschijnen dan in het beheerplan is opgenomen, dient het maaimoment verlaat te worden. (aan te tonen met de natuurkalender)

OPMERKING:

Opdrachtgevers kunnen aanvullende eisen stellen aan de inhoud van het beheerplan, zoals verplicht melden van bijzondere gebeurtenissen die invloed hebben op de berm. Het verdient de aanbeveling om langere termijn contracten af te sluiten van vijf jaar of langer.

Bodem

Afroven mag alleen worden toegepast in de bebakeningstrook.

In de berm moet insporing ten alle tijden worden voorkomen. Indien toch insporing wordt veroorzaakt moet dit worden gemeld aan de opdrachtgever.

OPMERKING: In het algemeen geldt dat de bodem optimaal kan worden bewerkt, wanneer de grondwaterstanden tenminste 60 cm –mv. bedragen (variërend van 40 cm op zware klei tot 80 cm op lichte zavel) en draagkracht voldoende is. De draagkracht kan worden ingeschat door de indringingsweerstand te meten en hiervoor kunnen grenswaarden worden bepaald.

Werkzaamheden in natte omstandigheden moeten met zorg worden uitgevoerd en de druk per cm² moet zo laag mogelijk zijn:

1. Beperk de rij-frequentie, het keren en draaien en voorzie wendakkers
2. Gebruik lichte machines
3. Houd rekening met de bodemeigenschappen
4. Gebruik geen zware machines op natte terreinen
5. Gebruik brede, dubbele of ballonbanden met een laag profiel (of rupsen)
6. Werk met een aangepaste, lage bandenspanning
7. Verdeel aandrijfkrachten over de verschillende wielen
8. Zorg voor een betere gewichtsverdeling (plaatsing werktuigen).

OPMERKING: Maatregelen die genomen worden op de druk op de banden te verkleinen moeten niet worden gecompenseerd met een grotere machine, of rijden onder minder gunstige omstandigheden.

	<p>Gewasbeschermingsmiddelen</p> <p>In bermen mogen geen chemische en biologische gewasbeschermingsmiddelen worden gebruikt door de Kleurkeur-deelnemer. Uitzonderingen zijn alleen mogelijk in overleg met de opdrachtgever, bijvoorbeeld voor invasieve exoten en de eikenprocessierups indien andere vormen van bestrijding ontbreken.</p> <p>De uitzondering voor de bestrijding van de eikenprocessierups geldt alleen voor locaties waar overlast wordt veroorzaakt voor mensen (bijvoorbeeld direct langs fietspaden, rustplaatsen etc.).</p> <p>Gebruik van gewasbeschermingsmiddelen waarvoor ontheffing of in uitzonderlijke situaties dienen te worden geregistreerd.</p> <p>OPMERKING: Overlast van eikenprocessierups kan effectief mechanisch worden bestreden. Het gebruik van biologische bestrijding met nematoden kan alleen op die locaties waar de (Landelijke) beheerkaart Eikenprocessierups dit toelaat.</p> <p>Bemesting</p> <p>Bij het bermbeheer mag geen actieve bemesting plaatsvinden. Voor het opslaan van compost, maaisel van slootkanten en andere stikstof- en organische uitspoelende producten moeten afspraken met de opdrachtgever en stakeholders in het beheerplan worden beschreven. Registratie hiervan vindt plaats in het projectdossier.</p> <p>Slootmaaisel en bagger</p> <p>Slootmaaisel moet direct op de kant worden afgezet en binnen 5 kalenderdagen na het slootschonen worden afgevoerd. Het is niet toegestaan om bagger af te zetten of op te slaan in bermen. Bagger uit aan de berm grenzende watergangen wordt direct afgevoerd en waar nodig volgens de geldende regels gesaneerd. Registratie hiervan vindt plaats in het projectdossier.</p> <p>Inzaaien van bermen</p> <p>Het inzaaien van bermen wordt zoveel mogelijk voorkomen en in alle gevallen vooraf afgestemd met de opdrachtgever, danwel vooraf in het beheerplan opgenomen. Inzaaien mag alleen met plantensoorten van inheemse oorsprong, met zadenmengsels die niet zijn behandeld met gewasbeschermingsmiddelen tijdens de teelt en distributie van de zaden. Over taludherstel worden afspraken tussen opdrachtgever en Kleurkeur-deelnemer opgenomen in het beheerplan.</p>
<p>9</p>	<p>Evaluatie van de prestaties</p>
<p>9.1</p>	<p>Monitoren, meten, analyseren en evalueren</p>

Monitoren

Om de effecten van de genomen uitvoeringsmaatregelen op flora en fauna te beoordelen, moet ecologische monitoring uitgevoerd worden.

1. De monitoring mag niet worden uitgevoerd binnen een termijn van 2 weken na het maaien.
2. Per eenheid strekkende berm moet minimaal één transect zijn opgenomen om te monitoren waarbij de monitoring wordt uigevoerd:
 - bij rijkswegen en provinciale wegen per kilometer
 - bij verbindingswegen en overige wegen per 500 meter
3. Bij aanvang van het werk wordt de nulsituatie bepaald en daarna jaarlijks bij minimaal een derde van het oppervlak, waarbij het totale oppervlak binnen de opdracht elke drie jaar wordt gemonitord.
4. De monitoring wordt uitgevoerd door een ecologisch deskundige. Een ecologisch deskundige is in dit geval een persoon die in een bepaalde situatie en voor specifieke soorten gevraagd wordt te adviseren en/of begeleiden, aantoonbare ervaring en kennis heeft op het gebied van soortspecifieke ecologie. Hij voldoet tenminste aan een of meer van deze punten:
 - hij heeft een afgeronde hbo- of universitaire opleiding, met als zwaartepunt (Nederlandse) ecologie;
 - hij heeft een afgeronde mbo-opleiding, met als zwaartepunt de Wet natuurbescherming, soortenherkenning en zorgvuldig handelen ten opzichte van die soorten;
 - hij is werkzaam voor een ecologisch adviesbureau dat is aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus;
 - hij zet zich aantoonbaar actief in op het gebied van de soortenbescherming en is werkzaam of aangesloten bij de volgende Nederlandse organisaties: Zoogdiervereniging, RAVON, Stichting Das en Boom, Vogelbescherming Nederland, Vlinderstichting, Natuurhistorisch Genootschap, KNNV, NJN, IVN, EIS Nederland, FLORON, SOVON, STONE, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, De Landschappen en Stichting Beheer Natuur en Landelijk gebied;
 - hij zet zich aantoonbaar actief in op het gebied van de monitoring en/of bescherming.

Bestaande en geaccepteerde monitoringsmethoden die binnen een project of door een opdrachtgever minimaal reeds drie jaar worden gebruikt om de ontwikkeling in bermen te volgen kunnen worden gehandhaafd om de ontwikkeling van de vegetatie in Kleurkeur bermen te volgen. De binnen Kleurkeur geaccepteerde methoden zijn de nectarindex, de beoordelingssystematiek bermbeheer van Rijkswaterstaat en de meetnetten die onderdeel uitmaken van het Netwerk Ecologische Monitoring (NEM).

Voor monitoring middels de nectarindex en de beoordelingssystematiek bermbeheer van Rijkswaterstaat geldt dat:

1. de monitoring vanaf de start van de werkzaamheden onder Kleurkeur wordt uitgevoerd in de periode 1 mei – 15 juli,
2. de monitoring die ter voorbereiding in de aanbestedingsfase wordt uitgevoerd mag ook buiten de periode 1 mei – 15 juli worden uitgevoerd.
3. Alle monitoringsrondes in opvolgende jaren twee weken voor of na dezelfde datum van het vorige jaar worden herhaald. Afwijkingen moeten worden onderbouwd.

Voor locaties met bijzondere flora en/of fauna die om een aanvullende specifieke monitoring van specifieke soortgroepen vragen, bijvoorbeeld om de ontwikkeling vast te stellen van vlinders, bijen, vogels of reptielen, bepaalt de Kleurkeur-deelnemer in overleg met de opdrachtgever de methode van monitoring die hiervoor moet worden uitgevoerd. Dit wordt opgenomen in het beheerplan.

	Evalueren Opdrachtgever en Kleurkeur-deelnemer evalueren jaarlijks het gevoerde beheer, waarbij de resultaten van de ecologische monitoring gebruikt worden. Bij de evaluatie is een ecooloog aanwezig. Op basis van deze jaarlijkse evaluatie wordt waar nodig het beheerplan bijgesteld.
9.2	Interne audit
	Kleurkeur moet onderdeel zijn van de interne audit met jaarlijks een interne audit van minimaal één project.
9.3	Directiebeoordeling
	Kleurkeur moet onderdeel zijn van de input en de output van de directiebeoordeling.
10	Verbetering
	Verbeterpunten uit het werken met de Kleurkeur 2019 deelt de Kleurkeur-deelnemer met Groenkeur, zodat deze in de evaluatie van Kleurkeur kunnen worden meegenomen. Dit betreftondermeer de rapportages van de audits voor het onderdeel Kleurkeur.

waterschap
**Hollandse
Delta**

Aan college van dijkgraaf en heemraden

Verbinden aan de gedragscode Wet Natuurbescherming voor Waterschappen

Verantwoordelijk portefeuillehouder	Struik, E.A.
Aard voorstel	Besluitvormend voorstel
Steller+afdeling steller	Erna van der Werp RA
Bijlagen	3

Voorstel geparafeerd door	Naam	Paraaf	Datum
Afdelingshoofd steller	Roland Vissers	Akkoord	11-03-2019

Voorstel behandeld door	Datum
College Dijkgraaf en Heemraden	19 maart 2019

Bijlagen:

Voorstel: Voorstel_10447.docx

Bijlage: Gedragscode Natuurbeschermingswet voor Waterschappen

Bijlage: Gedragscode-Wet-natuurbescherming-voor-waterschappen-2019

Stukken ter inzage:

Onderwerp: Verbinden aan de gedragscode Wet Natuurbescherming voor waterschappen
Babsnummer: 10447

1. **Gevraagd besluit**

Waterschap Hollandse Delta te verbinden aan de gedragscode Wet Natuurbescherming voor waterschappen.

2. **Probleemstelling - context**

- De Wet Natuurbescherming, onderdeel 'soortbescherming' ziet toe op de duurzame instandhouding van dier- en plantensoorten in Nederland. Deze wet kent een aantal verbodsbepalingen, waarvoor ontheffing mogelijk is.
- De Unie van Waterschappen heeft een gedragscode voor waterschappen opgesteld, waardoor de waterschappen in staat worden gesteld gebruik te maken van de vrijstellingsmogelijkheden. De gedragscode is op 1 februari 2019 in werking getreden.
- Voorwaarde voor het gebruik van de gedragscode is dat ieder waterschap zich individueel verbindt aan de gedragscode.

3. **Beoogd effect en argumenten**

De gedragscode is van toepassing op onder andere de reguliere onderhoudswerkzaamheden (maaien van oevers, baggeren). Als volgens de regels van de gedragscode wordt gewerkt, voldoet het waterschap aan de voorwaarden van de wet, waar anders afzonderlijke ontheffingen zouden moeten worden aangevraagd.

Deze gedragscode geldt ook voor alle aannemers die voor het waterschap werkzaam zijn.

4. **Kernboodschap**

- Door in te stemmen met de gedragscode hoeft het waterschap voor reguliere onderhoudswerkzaamheden in situaties zoals omschreven in de code geen afzonderlijke ontheffing op grond van de Wet Natuurbescherming aan te vragen.

5. **Regelgeving en beleid**

- Volgens het Waterbeheerprogramma onderschrijft het waterschap werkzaamheden uit te voeren conform geldende wet- en regelgeving.
- Door te verbinden aan de gedragscode geeft het waterschap aan in de reguliere beheer- en onderhoudswerkzaamheden rekening te houden met het gestelde in de Wet Natuurbescherming.

6. **Historie – eerdere besluitvorming**

- Deze gedragscode vervangt de eerdere herziene gedragscode Flora en Faunawet, vastgesteld door D&H op 13 november 2012. De nieuwe code is op 1 februari 2019 in werking getreden.

7. **Financiën**

Naar verwachting heeft toepassing van de nieuwe gedragscode geen financiële consequenties. Mocht later anders blijken, dan zal hiervoor een separaat voorstel worden ingediend.

8. Duurzaamheid

Door toepassing van de gedragscode wordt tijd bespaard en kan het onderhoudswerk op een efficiënte manier worden uitgevoerd binnen de geldende wet- en regelgeving van de Wet Natuurbescherming.

9. Alternatieven

Het alternatief is om niet te verbinden met de gedragscode. Het gevolg daarvan is dat voor alle activiteiten waarvoor de Wet Natuurbescherming geldt, afzonderlijk ontheffing moet worden aangevraagd.

10. Organisatorische en personele consequenties / OR / GO

Het besluit heeft geen organisatorische en/of personele consequenties.

11. Risico- en beheersmaatregelen

N.v.t.

12. Communicatie (in- en extern)

- Het besluit intern communiceren, waardoor alle betrokken medewerkers op de hoogte zijn van het besluit en inhoudelijk op de hoogte zijn van de nieuwe gedragscode;
- Extern communiceren naar alle aannemers die voor het waterschap werkzaamheden uitvoeren;
- Op het internet communiceren, om aan te geven aan de ingelanden dat het waterschap werkzaamheden uitvoert conform geldende gedragsregels.

13. Bekendmaking en vervolprocedure

N.v.t.

14. Bevoegd orgaan

D&H

15. Toelichting / kanttekeningen

N.v.t.

16. Bijlagen

- Gedragscode Wet Natuurbescherming voor waterschappen

Aanvullende bijzonderheden ten behoeve van MT/DR

De brief van de Unie van Waterschappen met de gedragscode is op 30 januari 2019 ontvangen. (I1900235). Deze is ter kennisgeving aangenomen en niet verder in behandeling genomen.

Graag met spoed behandelen, omdat het broedseizoen er aan komt. Als het waterschap zich niet heeft verbonden aan de gedragscode, dan zal de uitvoering van de geplande bagger- en onderhoudswerkzaamheden vertraging op lopen, omdat dan afzonderlijke ontheffingen aangevraagd moeten worden.

Aanvullende bijzonderheden ten behoeve van D&H

- Deze gedragscode vervangt de eerdere herziene gedragscode Flora en Faunawet, vastgesteld door D&H 13 november 2012.
- Graag als hamerstuk behandelen, omdat het broedseizoen er aan komt. Als het waterschap zich niet heeft verbonden met de gedragscode, dan zal de uitvoering van de geplande bagger- en onderhoudswerkzaamheden vertraging op lopen, omdat dan afzonderlijke ontheffingen aangevraagd moeten worden.

waterschap
**Hollandse
Delta**

Vergaderdatum: 19 maart 2019

Agendapunt : [Klik hier als u tekst wilt invoeren.](#)

BESLUIT D&H

ONDERWERP Verbinden aan de gedragscode Wet Natuurbescherming voor waterschappen

HET COLLEGE VAN DIJKGRAAF EN HEEMRADEN VAN WATERSCHAP HOLLANDSE DELTA;

overwegende dat:

- het waterschap voor de uitvoering van (reguliere) onderhoudswerkzaamheden in de meeste gevallen ontheffing moet aanvragen in het kader van de Wet Natuurbescherming;
- onder regie van de Unie van Waterschappen de "gedragscode Wet Natuurbescherming voor waterschappen" is opgesteld;
- deze gedragscode op 22 januari 2019 is goedgekeurd door de Minister van LNV en inwerking is getreden op 1 februari 2019;
- als het waterschap zich aan de gedragscode verbindt, voldoet het waterschap aan de voorwaarden van de wet, waar anders afzonderlijke ontheffingen zouden moeten worden aangevraagd.

gelet op:

- artikel 84 Waterschapswet;
- Paragraaf 3.1 Gedragscode Wet Natuurbescherming.

BESLUIT:

Waterschap Hollandse Delta te verbinden aan de gedragscode Wet Natuurbescherming voor waterschappen.

Ridderkerk, 19 maart 2019

Dijkgraaf en heemraden voornoemd,
secretaris-directeur, dijkgraaf,

mr. D.A. Verburg
waarnemend secretaris

G.J. Doornbos
waarnemend dijkgraaf

Aan: het College van Dijkgraaf en Heemraden
Van: fractie Water Natuurlijk
Betreft: Advies veiligheidsmaaien
25 juli 2019

Geacht College,

Ook dit jaar is het waterschap Hollandse Delta begin mei gestart met het zogenaamde veiligheidsmaaien. Dit houdt in dat van ruim 3000 kilometer berm een strook langs de rijbaan wordt gemaaid. In de uitvoeringspraktijk wordt dit vaak ruim genomen en wordt een volledig dijktaud gemaaid en zelfs worden door een natuurorganisatie beheerde bloemdijken kapot gemaaid. Via verschillende kanalen zijn bij de fractie Water Natuurlijk dan ook dit jaar weer vele vragen en klachten binnen gekomen.

Verlies aan biodiversiteit

Een dergelijke vroege maaibeurt is nadelig voor biodiversiteit. Bloeiende planten sneuvelen waardoor een voedselbron voor bestuivende insecten wegvalt. Insecten, spinnen en andere dieren die zich voortplanten zetten vaak eieren af op planten. Met de maaibeurt wordt in de gemaaide strook een generatie eieren, rupsen, poppen etc. vernietigd. Veelal wordt gewerkt met een klepelmaaier waarbij alles kapotgeslagen en vermalen wordt, waarna het maaisel ter plekke achterblijft. Het maaisel composteert, waardoor mineralen zoals stikstof ophopen in de bodem. Hierdoor gaan de leefomstandigheden voor graslandplanten, die in de bermen thuishoren, verloren. Het aantal bloeiende planten vermindert stelselmatig en ruigte met brandnetel en kleeftkruid krijgt de overhand. Dit ten koste van de biodiversiteit. Verlies aan biodiversiteit is een van de grootste problemen van deze tijd en we zouden als waterschap zoveel als mogelijk aan herstel van biodiversiteit moeten werken.

Wettelijke ondergrens

Als het gaat om de zorg voor biodiversiteit, wordt de absolute ondergrens gevormd door de wet. Sinds 1 januari 2017 geldt hiervoor de Wet Natuurbescherming. In artikel 1.11 van Wet Natuurbescherming is de zorgplicht opgenomen voor in het wild levende dieren en planten en hun directe leefomgeving. Het uitgangspunt van de zorgplicht is dat iedereen alle handelingen achterwege laat, die nadelige gevolgen kunnen hebben voor alle in het wild levende planten en dieren en hun directe leefomgeving. Vanuit deze zorgplicht dient iedereen dus 'voldoende zorg' in acht te nemen voor **alle** in het wild voorkomende planten en dieren (**en dus niet alleen de beschermde**) en hun leefomgeving. De Memorie van Toelichting bij de wet geeft aan dat de handeling alleen kan worden uitgevoerd als het niet-uitvoeren van werkzaamheden redelijkerwijs niet kan worden gevergd. In dat geval zullen wel alle redelijke, noodzakelijke maatregelen genomen moeten zijn om mogelijk nadelige gevolgen te voorkomen. Als nadelige gevolgen toch niet zijn te voorkomen, moet men volgens artikel 1.11 maatregelen treffen om deze gevolgen zoveel mogelijk te beperken of, als schade toch is opgetreden, deze ongedaan te maken.

Om aan de zorgplicht te voldoen moeten we dus goed op de hoogte zijn van de aanwezige natuurwaarden, de kwetsbaarheid ervan en de mogelijke gevolgen van ons handelen.

De algemene zorgplicht geldt voor alle in ons land van nature voorkomende planten en diersoorten. Een aantal soorten kent een specifieke juridische bescherming, zoals bijvoorbeeld de vogels. Nadelige handelingen zijn dan verboden. Voor uit te voeren werkzaamheden is dan een ontheffing of vrijstelling nodig.

Als voor het zogenoemde bestendig beheer gewerkt wordt volgens de Gedragscode Wet Natuurbescherming voor de waterschappen, dan vervangt dit de ontheffing of vrijstelling. Dit is dus alleen relevant als in de bermen juridisch beschermde soorten voorkomen.

Die nieuwe gedragscode is op 22 januari 2019 door de Minister goedgekeurd. Voordat de gedragscode door ons waterschap kan worden gebruikt, is er naar onze mening nog een reeks van

activiteiten nodig, zoals vaststelling door het bestuur, integratie in beleid, uitvoeringsplannen, bestekken, instructie van personeel en opdrachtnemers etc.

Verkeersveiligheid

Het zogenaamde veiligheidsmaaien is nadelig voor de aanwezige planten en dieren en dient dus volgens de wet achterwege te worden gelaten, tenzij dat achterwege laten in redelijkheid niet kan worden gevergd. Dat betekent dus dat een ander aantoonbaar belang zwaarder moet wegen dan het verlies aan biodiversiteit.

Het waterschap heeft nooit enige onderbouwing van de noodzaak op het vlak van verkeersveiligheid geleverd. Diverse rechtsvoorgangers van het waterschap Hollandse Delta beperkten het veiligheidsmaaien tot plekken waar het uitzicht op kruisend verkeer belemmerd werd. Op verschillende plekken in het gebied gaan wegen van het waterschap over in gemeentewegen. Sommige gemeenten voeren geen vroege maaibeurt uit. Voor zover wij weten levert dat geen problemen op.

Een zoektocht op internet naar onderzoek van de relatie tussen een langere vegetatie in de berm en de verkeersveiligheid leverde ons geen onderbouwing van het beleid van het waterschap op. Mogelijk wel van het tegendeel.

Het rapport "Naar een checklist voor geloofwaardige snelheidslimieten" van de Stichting Wetenschappelijk Onderzoek Verkeersveiligheid bevat aanwijzingen dat een langere vegetatie in de berm positief is voor de verkeersveiligheid.

<https://www.swov.nl/file/15831/download?token=P7SOZF9N>

Het rapport brengt "vertragers en versnellers" in beeld ten opzicht van de rijsnelheid. Wij gaan er van uit dat een lagere snelheid en grotere veiligheid oplevert. Een gesloten en onoverzichtelijke wegomgeving geldt als een vertrager. Dat geldt ook voor een smalle weg en een meer opgaande vegetatie naast de rijbaan versmalt in de beleving van de weggebruiker de weg.

Conclusie

Onze conclusie is, dat:

1. De vroege maaibeurt van alle bermen van het waterschap nadelig is voor planten en dieren en bijdraagt aan het verlies aan biodiversiteit.
2. Deze maaibeurt niet of nauwelijks bijdraagt aan de verkeersveiligheid en mogelijk zelfs het tegenovergestelde effect heeft.
3. Deze maaibeurt waarschijnlijk in strijd is met de zorgplicht zoals gesteld in artikel 1.11 van de Wet Natuurbescherming. Dit kan alleen door een rechter definitief worden vastgesteld.

De politieke conclusie is: Op het moment dat we de burger moeten uitleggen dat meer geld nodig is om een onderhoudsachterstand van onze assets in te halen, is het niet te verkopen dat we tegelijkertijd werk doen dat onnodig, kostbaar en schadelijk is.

Advies

Water Natuurlijk adviseert het College van Dijkgraaf en Heemraden het volgende:

1. Schaf de vroege maaibeurt van alle bermen af en beperk het veiligheidsmaaien tot plekken waar het uitzicht op kruisend verkeer in het geding is.
2. Besteedt het vrijgekomen budget aan herstel van biodiversiteit door verdere uitbreiding van het areaal aan ecologisch beheerde bermen.
3. Sluit, in navolging van onder meer zes andere waterschappen aan bij het nationale Deltaplan Biodiversiteitsherstel. Dat kan door te werken volgens het keurmerk "Kleurkeur".